

Károli Gáspár Református Egyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Nemzetközi Kapcsolatok és Társadalomtudományok Intézete

**KÁROLI GÁSPÁR
REFORMÁTUS
EGYETEM**

Szakdolgozat

A Dél-kínai-tengeri konfliktus gyökerei és a Code of Conduct potenciális hatása:

Lehetséges-e valós hatást elérni?

Dr. Manzinger Krisztián
Mb. tanszékvezető
Konzulens

Györkös Bertalan
Nemzetközi tanulmányok
Nappali munkarend

Budapest
2024

Tartalom

1. Bevezetés	3
2. A Dél-kínai-tenger földrajza	4
3. A konfliktus történelmi háttere	5
4. ENSZ tengerjogi egyezménye	8
5. Kína és az UNCLOS	10
6. Területi követelések	11
6.1. Vietnám.....	12
6.2. Fülöp-szigetek	13
6.3. Malajzia	14
6.4. Egyéb szereplők.....	15
7. Kína mesterséges szigetei	16
8. ASEAN	17
9. ASEAN és Kína kapcsolata	19
10. Code of Conduct.....	22
11. A Code of Conduct realitásai.....	24
12. Összegzés	25
Felhasznált irodalom	27
Ábrajegyzék	32

1. Bevezetés

A Dél-kínai-tengeri konfliktus napjaink talán egyik legforróbb ázsiai konfrontációja. Ebben a geopolitikai kérdésben közvetlen vagy közvetett módon majdnem egy tucat állam érintett. Mivel a konfliktus nincs közvetlen hatással Európára, ezért a médiából szinte semmi nem jut el hozzánk. Az ellentét mégis az egész világot érintheti és befolyásolhatja.

Ebben a hatalmi harcokkal és területi vitákkal teletűzdelt régióban általánossá vált a feszültség. A konfliktus abból ered, hogy a Kínai Népköztársaság történelmi érveket hangsúlyozva igényt tart a Dél-kínai-tenger 90%-ára. Ez a követelés több környező állam kizárólagos gazdasági övezetét (EEZ) sérti, ezáltal létrehozva egy területi vitát. A legjelentősebb kihívást az jelenti, hogy egy ország irányítása alá törekszik vonni a Dél-kínai-tengert, az ott elhelyezkedő több száz apró szigetet, zátonyt és sziklát. Ezek a kis területek, melyek néha alig vannak a tengerszint felett, két okból nélkülözhetetlenek. Az első, hogy alátámaszák egy ország törekvéseit, mivel az UNCLOS¹ szerint a szigetek birtoklása elengedhetetlen egy ország kizárólagos gazdasági övezetének bővítéséhez. A második ok, hogy azok alkalmasak katonai bázisok létrehozására, aminek köszönhetően az adott állam ténylegesen érvényesíteni tudja területi igényeit, és képes korlátozni a vizekhez való hozzáférést, ha ez szükséges, például háború esetén.

Az esetek többségében egy értékes területnek két fő jellemzője van: erőforrásokban gazdag és stratégiaiilag fontos helyen fekszik. A Dél-kínai-tenger fenekén több földgáz és kőolaj lelőhely található, ami jelentős lehetőséget biztosít a környező fejlődő országok energia igényének kielégítésére. A halászat szintén jelentős gazdasági faktor a régióban, ez tenger az egyik leggazdagabb halállománnyal rendelkező víz a Földön. A Dél-kínai-tenger értékes földrajzi fekvése ugyancsak jelentős tényező. Ez az egyik legforgalmasabb tengeri út, ami összekapcsolja a nagy délkelet-ázsiai piacokat a világ többi részével. A Föld tengeri kereskedelmének kb. 30%-a halad át itt, ezért komoly kihatással van a gazdasági, és kereskedelmi tevékenységekre is.

¹ Az Egyesült Nemzetek Tengerjogi Egyezménye.

A fent említett tényezők miatt természetesen „külső hatalmak” is érvényesíteni kívánják érdekeiket a térségben. Ilyen például az Egyesült Államok, aminek számos szövetségese van a Dél-kínai-tenger mentén, és rajtuk keresztül fejt ki igényét a régió kiaknázatlan erőforrásaira is.² Ezáltal a konfliktus az érintett országok egymás közötti nézeteltérésein kívül, egy nagyhatalmi játszma is, Kína és az Egyesült Államok között. Ha figyelembe vesszük azt, hogy az USA a világ első, Kína pedig a második legnagyobb gazdasága, ez a konfrontáció igen komoly hatásokat gyakorolhat az egész világra.

Tehát a Dél-kínai-tengeri konfliktus tulajdonképpen egy nagy lezáratlan nemzetközi jogi vitán alapszik, amely arról szól, hogy az érintett államok mekkora szeletet birtokolnak, és tartanak a befolyásuk alatt a területből. Ennek a dolgozat első felében ekképpen a Dél-kínai-tengeri konfliktus történeti háttérét fogjuk megvizsgálni, és részletesen végig vesszük, hogy az érintett államok mi alapján alakították ki területi követeléseiket a régióra, foglalkozunk a jogi szabályozásokkal és a konfliktus világra kiható hatásaival. A dolgozat második felében pedig kitérünk az alapvetően békés vitarendezési együttműködési szerződésre, a Code of Conduct-ra és annak realitásaira. A Dél-kínai-tengeri Code of Conduct célja a béke és stabilitás elérése a régióban, de a Code of Conduct hatékonyságát az országok eltérő álláspontjai, és a nemzetközi jogi viták alapvetően befolyásolhatják.

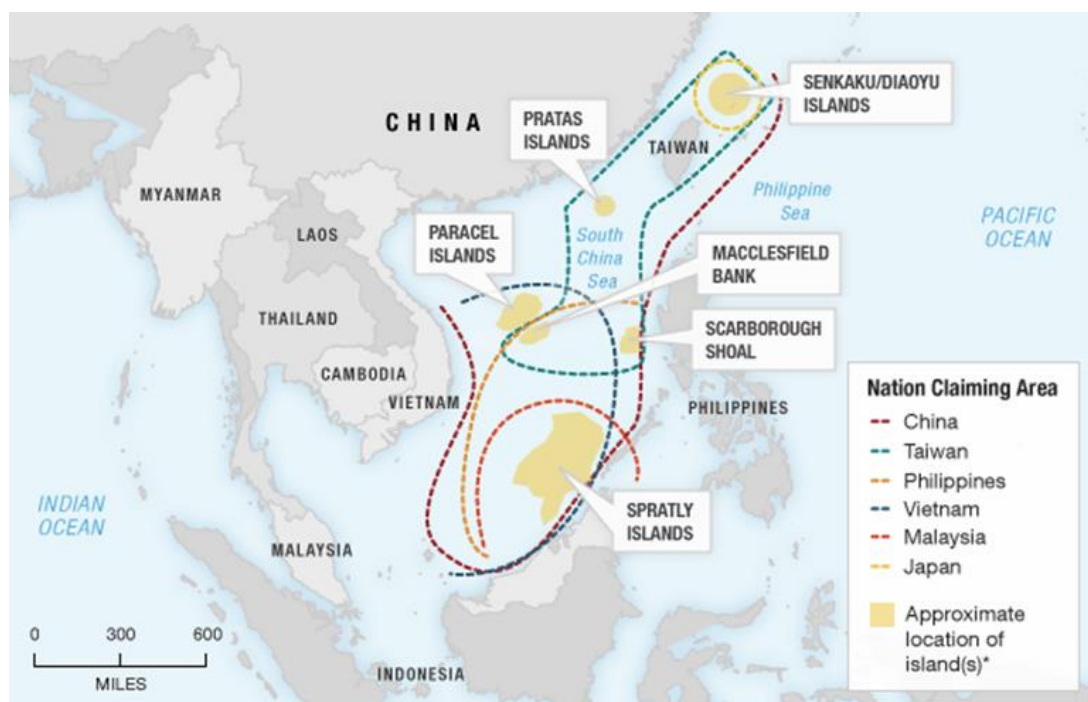
A dolgozat végére arra a kérdésre szeretnénk választ kapni, hogy képes-e hatékonyan befolyásolni a régióbéli államok eltérő álláspontját a Code of Conduct, és ha igen, akkor hogyan.

2. A Dél-kínai-tenger földrajza

A Nemzetközi Hidrográfiai Szervezet (IHO) meghatározása szerint a Dél-kínai-tenger egy részben zárt vízterület, amelyet Kína, Tajvan, a Fülöp-szigetek, Malajzia, Brunei, Indonézia, Vietnam, Szingapúr, Thaiföld és Kambodzsa határol. A víztömeg nagysága mintegy 3,3 millió km², és összeköti a Csendes- és Indiai-óceánt. A Dél-kínai-tenger három szigetcsoportot tartalmaz, ezek a Pratas-szigetek, a Paracel-szigetek és a Spratly-szigetek, valamint egy víz alá került partot, a Macclesfield Banket.³ Összességében ezek apró, többnyire lakatlan szigetek, illetve sziklák. Mégis kiemelt szerepet kaptak a vizsgált konfliktusunk kérdésében, mivel lehetőséget nyújthatnak egy parti állam kizárólagos gazdasági övezetének a bővítéséhez.

² Kisvári (2020) 40.

³ Satyawat (2018) 2.

1. ábra Konfliktust okozó sziget csoportok. Forrás: <https://danubeinstitute.hu/en/blog/amerikai-kinai-incidens-a-del-kinai-tengeren>

3. A konfliktus történelmi háttere

Ha kezünkbe vesszük a Kína által a területi igényei megalapozása céljából kiadott térképet, felfigyelhetünk a Dél-kínai-tenger felett egy „U” alakú, kilenc vonásos vonalra alapuló térképjelzésre. Hogy ez a jelölés értelmet nyerjen, vissza kell ugranunk egy évszázadot a történelemben, és végig kell vennünk egy már akkor igazán bonyolulttá fejlődő határvitát.

Kína érvelése szerint az ország ősidők óta gyakorol fennhatóságát a Dél-kínai-tengeren található szigetek felett. A befolyásuk viszont csökkent, amikor a nyugati hatalmak elkezdtek megszállni nem csak Kínát, de hasonlóképpen Vietnámot is, ezzel együtt igényt tartva a tengeri szigetekre. 1909-ben Li Zhun⁴, a Csing-dinasztia kantoni haditengerészetének admirálisa elment a mai néven ismert Paracel-szigetekhez járőrözni, és minden egyes szigetet elnevezett és felvonta a Csing-dinasztia sárga sárkányos zászlóját, hogy kifejezze a szigetek Kínához tartozását.⁵ A franciák, akik ekkor megszállás alatt tartották Vietnámot, nem tiltakoztak, de soha nem ismerték el hivatalosan a területszerzést. A francia nézőpont szerint a kínai tett pusztán

⁴ Li Zhun (a haditengerészet admirálisa) [https://zh.wikipedia.org/zh-hans/%E6%9D%8E%E6%BA%96\(%E6%B0%B4%E5%B8%AB%E6%8F%90%E7%9D%A3\)](https://zh.wikipedia.org/zh-hans/%E6%9D%8E%E6%BA%96(%E6%B0%B4%E5%B8%AB%E6%8F%90%E7%9D%A3)) (Utoljára letöltve: 2024. 03. 24.)

⁵ Li (2011) 1.

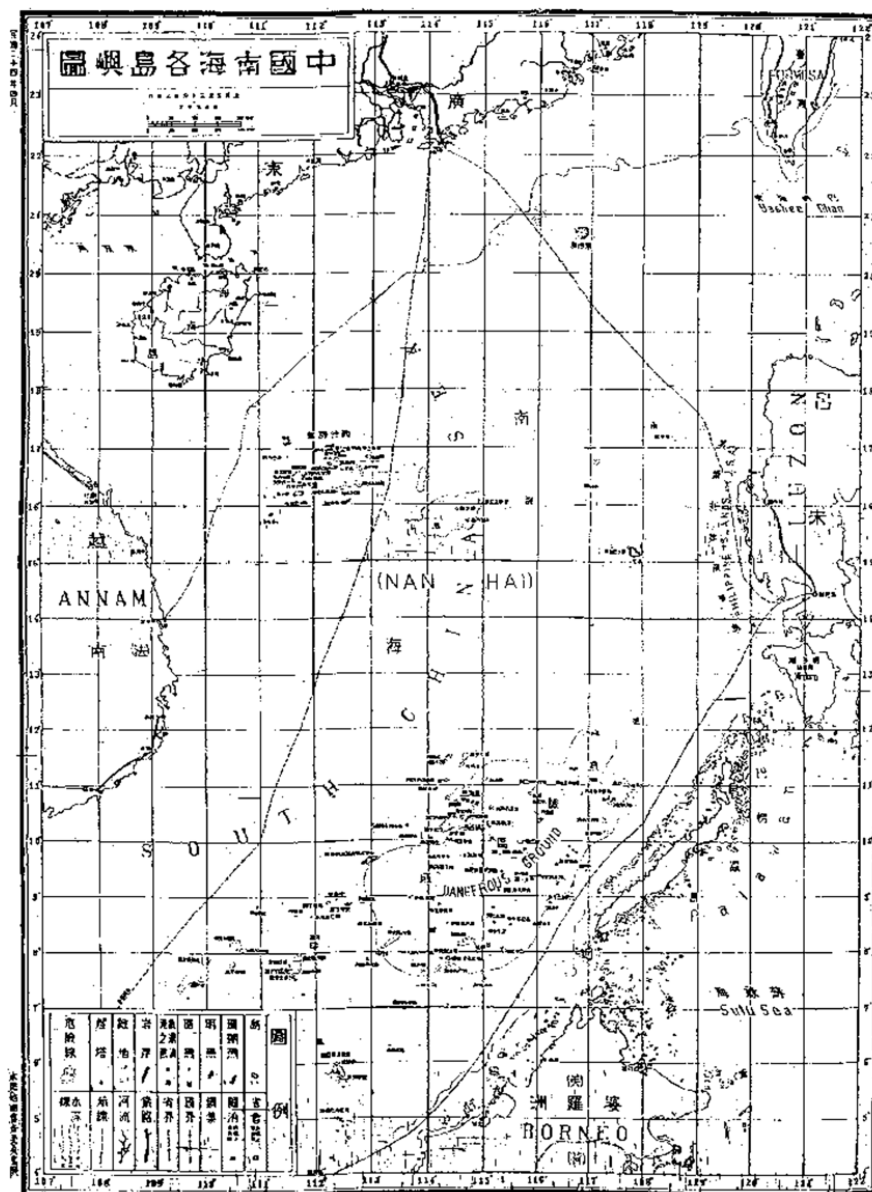
erődemonstráció volt. Tehát Franciaország valójában igényt tartott a szigetekre, viszont követelésük jogi legitimitása nem érvényesülhetett, mivel ehhez azt kellett volna feltételezni, hogy a Paracel-szigetek terra nulliusnak számítottak.⁶

Évekkel később, 1933-ban egy francia naszád behatolt a Spratly-szigetekre, hogy elfoglalja azokat.

Ugyanekkor

Kokinkína⁷ francia gyarmat kormányzója aláírt egy rendeletet, ami szerint a Spratly-szigeteket kilenc szigetet Vietnámmal csatolja. A

Kínai Köztársaság kormánya e lépésre válaszul szükségesnek érezte szuverenitásuk megerősítését, aminek okán jóváhagyták a Dél-kínai-tenger különböző szigeteinek és zátonyainak kínai és angol nevét. 1935-ben a kínai Föld- és Vízterképvizsgáló Bizottság közzétette a tenger 132 szigetének a nevét, és ugyanebben az évben kiadtak egy térképet is "Kína dél-kínai-tengeri szigeteinek és zátonyainak térképe" néven, ahol először tűnt fel az U alakú szaggatott vonal prototípusa.⁸ A jelölés legdélebbi határát a James Shoal, egy víz alatti

2. ábra Az 1935-ben kiadott térkép. Forrás: https://www.researchgate.net/figure/The-1935-map-of-Chinese-islands-in-the-South-China-Sea-Source-Chinese-ROC-government_fig2_272931746

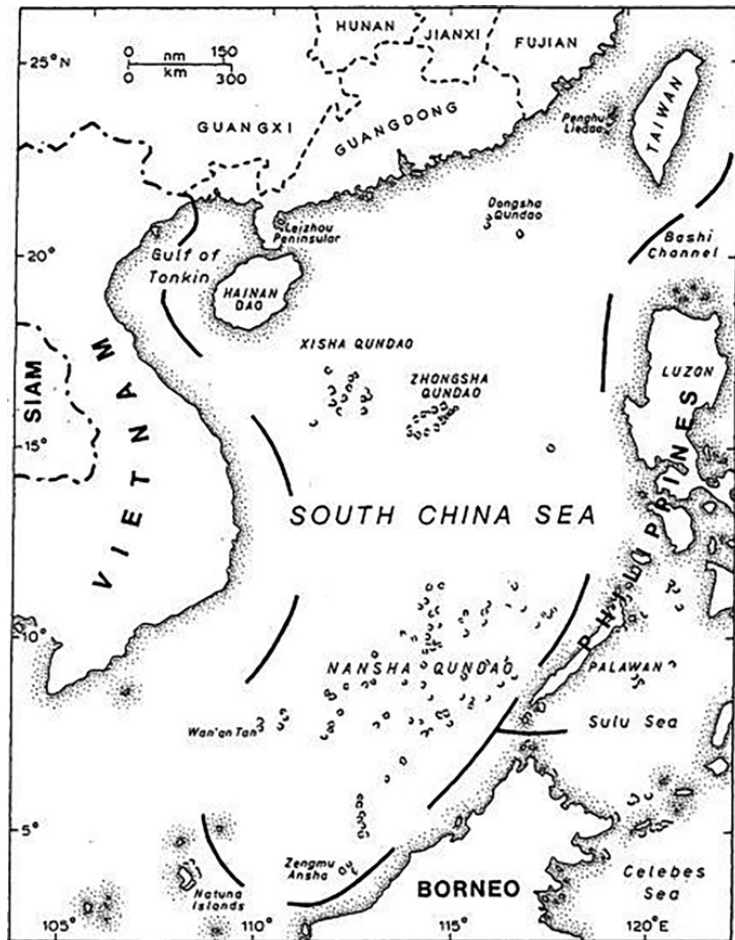
⁶ 中国南海九段线的历史来历 (A dél-kínai-tengeri kilenc vonásos vonal története) 2.

⁷ A mai Vietnámmal déli részén elhelyezkedő francia gyarmati terület.

⁸ Li (2011) 1.

zátony jelölte.⁹ A térkép érdekessége, hogy a taglalt régiót határvonallal jelölték, tehát egyértelműen Kína részének tekintették.

A második világháború során Japán erőszakkal foglalta el a dél-kínai-tengeri szigeteket és Tajvan (mely ekkor Japán gyarmat volt) kormányzójának fennhatósága alá helyezte őket. 1943-ban november 24-én Csang Kaj Sek találkozott Roosevelttel és Churchillel, ahol megtárgyalták, majd decemberben aláírták a Kairói Nyilatkozatot. Eszerint Japán legyőzése után Kína visszakapja az összes elfoglalt kínai területet (például Mandzsúriát, Tajvan-szigetet és a Pescadores-szigeteket). 1945-ben a vezetők ismét találkoztak a szövetségesek potsdami konferenciáján, ahol Kína, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia sürgette Japánt, hogy

3. ábra Az 1947-ben kiadott térkép. Forrás:

https://www.researchgate.net/figure/Map-of-location-of-the-South-China-Sea-islands-Ministry-of-the-Interior-of-the-Republic_fig2_335573539

adja meg magát, és megerősítették a Kairói Nyilatkozat érvényességét. Japán kapitulációja után a Spratly- és a Paracel-szigeteken kívül 1945. október 25-én Tajvan is hivatalosan visszakerült Kínához.¹⁰ Fontos figyelembe vennünk és megjegyezni, hogy a Kairói Nyilatkozatban lefektetett „Japán visszaszorítása az 1914-es hatáira”, nem tartalmazta azt, hogy a Dél-kínai-tenger szigetcsoportjai és vizei felett Kína szuverenitást szerezzen, annak ellenére, hogy a kínai nézőpont így gondolja. Az újonnan függetlenné váló Fülöp-szigetek és Vietnám is igényt tartottak a szigetcsoportok egy részére, de ekkor már Kína hadihajókkal ellenőrizte a területet.¹¹

⁹ 中国南海九段线的历史来历 (A dél-kínai-tengeri kilenc vesszős vonal története) 3.

¹⁰ 中国南海九段线的历史来历 (A dél-kínai-tengeri kilenc vesszős vonal története) 3.

¹¹ The Cairo Declaration (1945) <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/cairo-declaration> (Utoljára letöltve 2024. 03. 24.)

1947-ben a kínai nacionalista kormány belügyminisztériuma kiadta az átdolgozott „Dél-tengeri szigetek elhelyezkedési térképét”, amely már 11 vonásból állt. A „tizenegyes vonás vonal” mögöttes oka feltehetően az volt, hogy egy új, háború utáni korszak kezdetén megerősítse Kína szuverenitását a Dél-kínai-tengeri szigetszoportok felett. Ugyanebben az évben a belügyminisztérium egy listát adott ki melyben a Dél-kínai-tenger 172 tengeri képződményének neve jelent meg angolul és kínaiul. Ez az előző 132 nevet tartalmazó listának a kiegészítése volt.¹² 1949. májusában pedig a Dél-kínai-tenger négy szigetszoportját Kanton tartomány Hainan (amely csak 1988-tól válik különálló tartománnyá) körzetének fennhatósága alá helyezték.¹³

Bár a dolgozatban eddig nem esett róla szó, 1927-től Kínában polgárháború folyt, a Kínai Köztársaság kormánypártja, a Kuomintang és a Kínai Kommunista Párt között. A kommunisták 1949-ben kiszorították a nacionalistákat a kontinentális Kínából és Mao Ce-tung október 1-jén bejelentette a Kínai Népköztársaság megalakulását. A nagyjából 2 millió nacionalista Tajvanra vonult vissza, ahol mai napig létezik Kínai Köztársaság. Fegyverszünet vagy békeszerződés azóta sem született. Témánkban ez az esemény azért rendkívül fontos, mivel nem elég, hogy a Kínai Köztársaság területi igényei megmaradtak a Dél-kínai-tengert illetően, de ezeket a Népköztársaság is átvette, annyi változtatással, hogy egy kilenc kötőjellel ellátott térképet használnak, amelyből a Tonkin-öbölben lévő két kötőjelet eltávolították. A változtatást az újonnan függetlenné vált kommunista Észak-Vietnám felé tett gesztus volt.

4. ENSZ tengerjogi egyezménye

1982-ben Montego Bay-ben több mint 150 állam, köztük Kína is elfogadta az ENSZ tengerjogi egyezményét, az UNCLOS-t. Ez az egyezmény egy átfogó jellegű, a tengerjog kérdését szabályozó jogforrás. Vegyük sorba a jelen kérdésben érintett pontjait.

A tengerjogi egyezményben leírtak szerint megkülönböztetünk több „zónát”. Ez alapján a parti államoknak van egy, az alapvonalától számított tizenkettő tengeri mérföld¹⁴ szélességű úgynevezett parti tengeri zónája, ahol a parti állam szuverenitását csak a békés áthaladás joga korlátozza. Ezután következik az alapvonalától számított tizenkettő és huszonnégy tengeri mérföld közé eső csatlakozó övezet, ahol a parti állam már nem gyakorol szuverenitást, de a

¹² Gao and Jia (2013) 103.

¹³ Wu (2001) 37.

¹⁴ 1 tengeri mérföld = 1852 méter.

vám-, egészségügyi, pénzügyi és bevándorlási szabályok megsértésére jogosult intézkedni. A parttól számított tizenkettő és kettőszáz tengeri mérföldig terjedő rész az úgynevezett kizárólagos gazdasági övezet (EEZ). Itt a parti állam szuverenitással nem, de gazdasági tevékenységekre vonatkozó jogosultságokkal rendelkezik.¹⁵ Ide tartozik például a Kína és a Dél-kínai-tenger szempontjából kifejezetten fontos természeti erőforrások kutatásának és a mesterséges szigetek felállításának a joga is.

A Dél-kínai-tengeri konfliktus szempontjából kulcsfontosságú a sziget fogalmának meghatározása. Az UNCLOS szerint a sziget „olyan természetesen létrejött, vízzel körülvevett földterület, amely dagálykor a vízszint felett van”, viszont „az emberi életre vagy gazdasági tevékenység folytatására alkalmatlan sziklák” nem minősülnek szigetnek.¹⁶ Ez azért fontos különbség, mert a sziget más szárazföldi területhez hasonlóan rendelkezik kizárólagos gazdasági övezettel és kontinentális talappal, lehetőséget adva arra, hogy a parti állam megerősítse szuverenitását. Ezzel ellentétben, az olyan tengeri képződmények, mint például a sziklaszirtek, melyek nem képesek emberi lakóhelyként szolgálni, vagy gazdasági élet fenntartását biztosítani, nem rendelkeznek kizárólagos gazdasági övezettel vagy kontinentális talappal. Az UNCLOS szintén említést tesz a mesterséges szigetek helyzetére. „Mesterséges szigetek, berendezések és létesítmények nem illethet meg a szigetek jogállása. Azoknak saját parti tengerük nincs, és jelenlétük nincs hatással a parti tenger, a kizárólagos gazdasági övezet és a kontinentális talapzat határainak megállapítására.”¹⁷ A mesterséges szigetek kizárólag egy maximum 500 méteres biztonsági övezettel rendelkeznek, amit a parti állam állapíthat meg.¹⁸

Érdemes megemlíteni a kontinentális talapzatot is, amely nemzetközi jogi értelemben a parti állam szárazföldjének elsüllyedt meghosszabbítását jelenti. Ezen a területen a parti állam szuverén jogokat gyakorol a természeti erőforrásokra, például a kőolajra és a földgázra.¹⁹ Az 1982. évi egyezmény csak annyit állapít meg a kontinentális talapzat elhatárolásáról szomszédos vagy szemben fekvő államok között, hogy az érintetteknek méltányos megoldás eléréséhez megállapodást kell kötniük. Amennyiben ez nem történik meg, alkalmazni kell a tengerjogi viták rendezésére vonatkozó szabályokat.²⁰ Ez alapján nem is véletlen, hogy a kontinentális talapzat erőforrásainak kiaknázása jogi vitákat okozhat államok között. Ezt a

¹⁵ Bruhács (2011) 111.

¹⁶ UNCLOS 121. cikk

¹⁷ UNCLOS 60. cikk 7. bekezdés

¹⁸ UNCLOS 60. cikk 5. bekezdés

¹⁹ UO.

²⁰ Bruhács (2011) 111.

későbbiekben Malajzia szempontjából vizsgáljuk meg, amely szintén a kontinentális talapzatra hivatkozva határozta meg követeléseit.

5. Kína és az UNCLOS

Kína hosszú történelme során, szárazföldi hatalom mivolta miatt kevesebb figyelmet fordított a tengereire, és azok ellenőrzésére, mint amennyi szükséges lett volna. Ezáltal a külföldi inváziók, melyeket Kína elszenvedett, többnyire a tenger felől érkeztek.²¹ Ezek a keserű tapasztalatok tették létfontosságú kérdéssé a tengeri biztonságot és kontrollt.

A kínai érdekek fellángolását az ENSZ harmadik tengerjogi konferenciája (UNCLOS III) hozta el. Kína itt járult hozzá először az egyezményhez.²² Az UNCLOS III számos fontos követelményt határozott meg, amelyek meghatározták a tengeri területek határait, a tengeri jogokat és köteleességeket, valamint azoknak a területeknek a használatát, amelyek túlnyúlnak a nemzeti határokon. Kína már a szignálás lehetőségének első napján, 1982. december 10-én aláírta az egyezményt.

Ezt követően Kína hátrányos helyzetben találta magát, a szomszédos államok átfedő határaival kellett szembenéznie. Kína a szerződés más aspektusaival sem volt elégedett, ezért egy teljesen új jogrendet vezetett be.²³ Mielőtt ratifikálta volna az egyezményt, 1992. február 25-én kihirdetett egy tengerjogi törvényt, ami a parti tengerről és a csatlakozó övezetről szólt. Ebben Kína hangsúlyozta, hogy olyan szárazföldi területének tekinti a Dél-kínai-tenger négy szigetcsoportját, amelyekhez tizenkettő tengeri mérföldes parti tenger is tartozik.²⁴ Ezt követően a Kínai Népköztársaság 1996. június 7-én ratifikálta az UNCLOS egyezményt, és nyilvánította ki kizárólagos gazdasági övezetét. Ez lehetővé tette Kína számára, hogy szuverén jogokat nyilvánítson jelentős terület felett.²⁵

Két évvel később, 1998. június 26-án a Népköztársaság kihirdette a kizárólagos gazdasági övezetről és a kontinentális talapzatról szóló törvényt is.²⁶ Ez a törvény tizenhat cikkben biztosítja Kína szuverenitását kizárólagos gazdasági övezete és kontinentális talapzata felett, és

²¹ Xue (2008) 98.

²² Park (1983) 107.

²³ Xue (2008) 99.

²⁴ Gao and Jia (2013) 104.

²⁵ Xue (2008) 104.

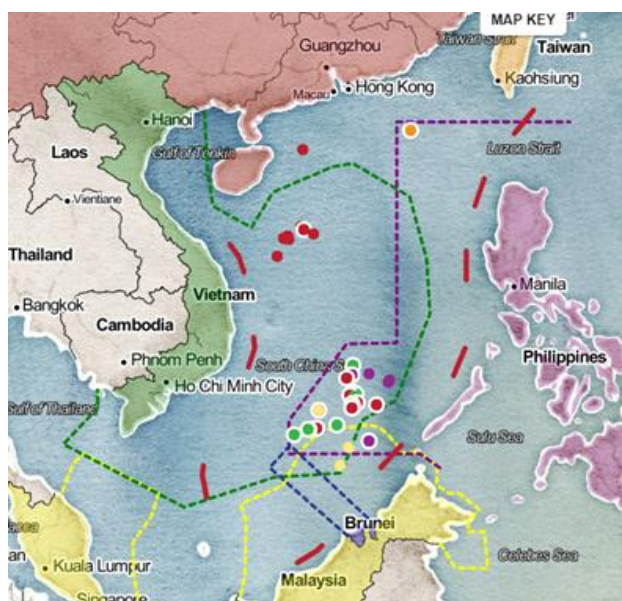
²⁶ Law on the Exclusive Economic Zone and the Continental Shelf of the People's Republic of China https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/chn_1998_eez_act.pdf (Utoljára letöltve 2024. 03. 24.)

védi Kína nemzeti érdekeit.²⁷ Ennek a törvénynek a tizennegyedik cikkelye kihangsúlyozza, hogy semmiféle jogszabály nem korlátozhatja azokat „történelmi jogokat”, amelyeket Kína élvez.²⁸ Az 1982-es tengerjogi egyezmény a 10., 15. és 45. cikkelyében is elismeri a történelmi jogokat és említést tesz a történelmi vizekre, viszont pontos meghatározást nem ad róluk. Azonban meghatározza, hogy az ilyen vizek tekintetében a nemzetközi szokásjoggal összhangban kell döntésre jutni.²⁹ Kína történelmi jogokra való hivatkozása szintén zavaró, mivel nem teljesen egyértelmű, hogy a tengerjogi szerződésben, melyik történelmi jogra kívánnak hivatkozni.³⁰

Ezek alapján Kína területi követeléseinek legitimitását az 1982-es tengerjogi egyezményben említett történelmi jogok hiányos meghatározása, és a saját ratifikációjuk után született tengeri törvényeik biztosítják.

6. Területi követelések

Miután megismertük a konfliktus alapját, vegyük sorba a Dél-kínai-tenger parti államait és területi követeléseiket. A területi vita két legfontosabb tényezője a már említett két szigetcsoporthoz tartozásából adódik. Az északabbra található Paracel-szigetcsoporthoz Kína, Tajvan és Vietnám követeli magának, míg a délebbre található Spratly-szigetekre Kína, Tajvan, Vietnám, Brunei Szultanátus, Malajzia és a Fülöp-szigetek tartanak igényt. Ahogy a későbbiekben megismerhetjük majd, a Dél-kínai-tengeren nemcsak Kína és Tajvan óriási területi igénye okoz ellentétet, hanem a többi parti állam egymással is vetekszik a tengeri képződmények birtoklása érdekében.

4. ábra. Területi követelések. Forrás: <https://projects.voanews.com/south-china-sea/>

²⁷ Xue (2008) 104.

²⁸ Gao and Jia (2013) 105.

²⁹ Elferink (2001) 172.

³⁰ Zou (2001) 149.

6.1. Vietnám

Ha az ENSZ tengerjogi egyezményben lefektetett tengeri zónákat vesszük alapul, ahogyan azt a 3. ábrán is láthatjuk, Vietnám kizárólagos gazdasági övezetén belül helyezkedik el a Spratly- illetve a Paracel-szigetek egy része. A megosztott Vietnám idején (1954-1976) a dél-vietnámi kormány ragaszkodott szuverenitásához a szigetek felett, követelése alátámasztásaként a nemzetközi jog „uti possidetis” elvére hivatkozva.³¹ Az uti possidetis elv szerint a dekolonizációs folyamatok során függetlenné vált, vagy újonnan létrejövő államok örökölik a gyarmatosító állam által meghatározott nemzetközi és közigazgatási határokat.³² Tehát mivel Vietnám francia gyarmat volt, és abban az időben Franciaország felségterületeként tekintett a Dél-kínai-tengeri szigetekre a vietnámi nézőpont szerint e szigetek Vietnám szuverén részét képezik.

Később Vietnám, Kínához hasonlóan már kimunkáltabb módon a történelemre hivatkozott azt fogalmazta meg, hogy több vietnámi dokumentum is alátámasztja, miszerint a Spratly- és a Paracel-szigetek a XVII. században még „res nullius”³³ voltak és a vietnámi Nguyen-klán

5. ábra Vietnám területi követeléseit Forrás:

https://en.wikipedia.org/wiki/File:Water_claims_of_Vietnam.jpg

tagjai voltak az elsők, akik birtokukba vették a szigetcsoportokat. Ezek a dokumentumok végül történelmi hitelességük bizonytalansága végett nem váltak meggyőző bizonyítékokká.³⁴

Vietnám az 1976-os újraegyesítés után több szigetet és sziklát elfoglalt, melyek a Paracel- vagy a Spratly-szigetcsoportok részét képezték. Kezdetben kizárólagos gazdasági övezetet, illetve kontinentális talapzatot rendelt hozzájuk, hogy még nagyobb befolyásra tehesen szert a térségben, annak ellenére, hogy ezek a szigetek nem voltak alkalmasak az emberi életre és a

³¹ Buszynski (2015) 8.

³² Bruhács (2011) 78.

³³ Uratlan dolog.

³⁴ Buszynski (2015) 8.

gazdasági tevékenységre. Az UNCLOS meghatározása szerint azon fajta szigetek melyek nem alkalmasak az emberi élet, illetve gazdasági tevékenységek végzésére, nem jogosultak a 200 tengeri mérföld kiterjedésű kizárólagos gazdasági övezetre.³⁵ Később a vietnámiak megértették az uralkodó nemzetközi jogi nézetet és felismerték, hogy ahhoz, hogy áttörést érjenek el a szigetek ügyében, be kell tartaniuk az UNCLOS-ban lefektetett szabályokat. A tengerjog betartása erősítheti és legitimitást biztosíthat igényüknek, míg a kínai állaspontot gyengítheti.³⁶

6.2. Fülöp-szigetek

1933-ban, mikor a franciák hozzáláttak a dél-kínai-tengeri szigetek annektálásához, a fülöp-szigeteki szenátus tiltakozását fejezte ki. Ekkoriban a Fülöp-szigetek amerikai irányítás alatt állt, a tiltakozásnak közvetlen hatásai nem lettek, mivel az amerikaiaknak nem állt érdekében a kis szigetek kontrollálása.³⁷ A második világháború során a Paracel- és a Spratly-szigetek is japán ellenőrzés alá kerültek. 1947-ben egy fülöp-szigeteki kalandor, Tomas Cloma „felfedezett” egy csoport lakatlan és el nem foglalt szigetet a Spratly szigetcsoporton belül. 1956. márciusi útján meglátogatta a Spratly-szigeteknek ezt az okkupálatlan részét és átnevezte Kalayaan-ra (Szabadságföld) a szigetcsoportot.³⁸ Ez a Spratly-szigeteken

belüli térség 53 szigetet, sziklát és atollt foglal magában, melyre Cloma az első felfedezés jogát követelte, és hat levelet küldött a kormánynak a szigetek tulajdonjogának rendezésének szükségességéről.³⁹ Ferdinand Marcos, a Fülöp-szigetek elnöke 1971. július 10-i diplomáciai jegyzékében taglalta a fülöp-szigeteki igényt a területre, és támogatta Tomas Clomát a szigetek

6. ábra A Kalayaan szigetcsoport. Forrás: <https://www.researchgate.net/figure/The-map-of-the-Philippines-indicating-the-location-of-Kalayaan-Island-Group-left>

³⁵ UNCLOS VIII. rész 121. cikk

³⁶ Buszynski (2015) 9.

³⁷ Palatino (2010) ://web.archive.org/web/20190415063832/https://thedi diplomat.com/2010/11/aquinos-spratly-islands-call/ (Utoljára letöltve 2024. 03. 24.)

³⁸ Aguda (2009) 11.

³⁹ Buszynski (2015) 9.

terra nullius jellegének elismerésében, arra hivatkozva, hogy a San Franciscó-i konferencia nem nevezett meg államot, amely a terület felett fennhatóságot szerez miután Japánt attól megfosztották. A harmadik érvében megemlítette, hogy a Spratly-szigetek tulajdonképpen a Fülöp-szigeteki szigetcsoport részét képezik.⁴⁰

A Fülöp-szigetek külügyminisztériuma próbálta elkerülni a konfrontálódást Kínával és Vietnámmal, ezért azzal érveltek, hogy a Kalayaan-szigetek nem része a Spratly szigetcsoportnak, hanem egy különálló entitást képeznek.⁴¹ Az ötödik érv az volt, hogy a Kalayaan a Fülöp-szigeteki szigetcsoport kontinentális talapzatának a része, emiatt elővették az UNCLOS 76. cikkelyét, mely a kontinentális talapzat jogaival foglalkozik. 1978. július 17-én Ferdinand Marcos elnöki rendeletben mondta ki, hogy a Kalayaan a Fülöp-szigetek kizárólagos gazdasági övezetének a része.⁴²

A Fülöp-szigetek az 1970-es évektől kezdve, fokozatosan építette katonai jelenlétét a térségben, napjainkban nyolc szigetet tartanak ellenőrzésük alatt.⁴³ A Fülöp-szigeteki igény, mely a terra nulliusra épül, vitatható, és a nemzetközi testületek még nem jutottak hivatalos döntésre az ügyben. A kontinentális talapzatra való hivatkozás reálisnak tekinthető a nyersanyagok/természeti erőforrásokra tartott igényeknek, de nem adhat jogokat a területén található természeti kiemelkedéseket illetően. Továbbá, a szárazföldről nincsen természetes meghosszabbítása a kontinentális talapzatnak, mivel a Palawan-mélyedés elválasztja a Spratly-szigeteket a Fülöp szigetek szigetcsoportjától.⁴⁴

6.3. Malajzia

Malajzia területi igényeit részben a filippínó szigetfoglalások váltották ki. Fő szempontjuk, hogy megvédjék területi szuverenitásukat és érdekeiket.⁴⁵ 1979-ben Malajzia kiadott egy térképet, melyen meghúzták a tengeri határvonalakat, de koordinátákat nem mellékeltek a dokumentumhoz.⁴⁶

⁴⁰ Aguda (2009) 12.

⁴¹ Buszynski (2015) 9.

⁴² UO.

⁴³ Palatino (2010) <https://web.archive.org/web/20190415063832/https://thediplomat.com/2010/11/aquinos-spratly-islands-call/> (Utoljára letöltve 2024. 03. 24.)

⁴⁴ Buszynski (2015) 9.

⁴⁵ Malaysia's position on the South China Sea <https://www.kln.gov.my/web/guest/-/malaysia-s-position-on-the-south-china-sea> (Utoljára letöltve 2024. 03. 24.)

⁴⁶ Buszynski (2015) 9.

Malajzia területi igényei a Sabah-i kontinentális talapzaton alapulnak. A kontinentális talapzat tulajdonképpen azt jelenti, hogy „a szárazföldi lemez peremét tenger boríthatja, azaz a kontinentális perem a parti állam szárazföldjének elsüllyedt meghosszabbítását jelenti.”⁴⁷ A tengerjog szerint a kontinentális talapzat jogot biztosít a kiterjesztett partvidéki államoknak az alattuk lévő tengerfenék és a felszín alatti földkéregi erőforrások felett, ezzel ellentétben a területhez kapcsolódó sziklák, vagy más tengeri képződmények nem feltétlenül járnak automatikus jogokkal. Ennek oka, hogy az UNCLOS 76. cikke, mely a kontinentális talapzattal foglalkozik, nem tér ki erre az eshetőségre.⁴⁸ Malajzia 1983-ban több, a kontinentális talapzata határain belül eső szigetet is elfoglalt, köztük Terumbu Layang Layang szigetét, amit turisztikai célokra használnak. 1984-ben Malajzia kihirdette kizárólagos gazdasági övezetét, de a koordinátákat, illetve támpontokat ismételten nem közölték.⁴⁹ Napjainkban Malajzia öt szigete foglalt el, de igényei tizenegyre vonatkoznak.⁵⁰

7. ábra Malajzia területi igényei. Forrás: <https://projects.voanews.com/south-china-sea/recent/>

6.4. Egyéb szereplők

Ide tartoznak azok az államok, akiknek alapvetően nincsen, vagy nem is voltak területi igényei a Dél-kínai-tengeren, viszont valamilyen formában bekapcsolódtak vagy érintettek a helyzetben. Ilyen például Indonézia, aki akkor vált érdekelté a konfrontációban, amikor kiderült, hogy a kínai kilenc vonás vonalas igények átvágják az indonéz felségvizeken elhelyezkedő Natuna-szigetek gázmezőjét.⁵¹ A „néma igénylőnek” is nevezett Brunei Szultanátus 1984-ben

⁴⁷ Bruhács (2011) 111.

⁴⁸ UNCLOS VI. rész 76. cikk

⁴⁹ Buszynski (2015) 9.

⁵⁰ Asia Maritime Transparency Initiative <https://amti.csis.org/island-tracker/malaysia/> (Utoljára letöltve 2024. 03. 24.)

⁵¹ Voanews (2023) <https://www.voanews.com/a/indonesia-to-drive-talks-over-disputed-south-china-sea-/6948162.html> (Utoljára letöltve 2024. 03. 24.), Buszynski (2015) 9.

függetlenedett az Egyesült Királyság uralma alól, és nem sokkal utána jelentette ki fenntartott jogait a Dél-kínai-tengerre. A kis állam egy téglalap alakú kizárólagos gazdasági övezettel rendelkezik, amely a Spratly szigetcsoport több szigetét magába foglalja. Ennek ellenére a Szultánátus csak a Louisa-zátonyra tart igényt, de mivel ezt a kínaiak és a vietnámiak szintén követelik, ezért az ügy még rendezetlen. Brunei Szultánátus az egyetlen parti állam, amely nem foglalt el egyetlen tengeri képződményt, és nem is tart fent katonai jelenlétet a régióban.⁵²

7. Kína mesterséges szigetei

A Dél-kínai-tengeren folyamatos a katonai jelenlét, ezt az is mutatja, hogy a parti államok az elfoglalt szigetekre, zátonyokra katonákat állomásoztatnak. Bevétt szokássá vált, hogy az alkalmas szigetekre repülőteret, illetve bázist építenek. A Spratly-szigetek közül Vietnám 29-et, Fülöp-szigetek 8-at, míg a kínaiak 7 szigetet, vagy képződményt birtokolnak.⁵³

2013-ban Kína követelései és hatalma megszilárdítása érdekében új projektbe fogott bele, amelynek célja, hogy a meglévő szigeteket kibővítsék, alkalmassá tegyék katonai vagy egyéb célra való felhasználásra. Ezt a műveletet a legmodernebb kotróhajóval (Tien Csing Hao) végzik, melynek segítségével a tengerfenékről felhozott hatalmas mennyiségű homokot használják fel a kibővítéshez.⁵⁴ Az UNCLOS rendelkezik a mesterséges szigetek építéséről, és alapvetően az nem egy illegális tevékenység. Egy parti állam azonban mindössze a saját kizárólagos övezetében rendelkezik a mesterséges szigetek építésének jogával.⁵⁵ A kínai építkezésekkel az volt a baj, hogy olyan területen folytak, amelyet több ország is magának követel, és a lezáratlan ügy mivolta miatt Kína egyértelműen nem gyakorolt teljes szuverenitást felette. Kínát ez nem tántorította el, és az sem, hogy az UNCLOS kiemeli, hogy a mesterségesen létrehozott szigetekhez nem kapcsolódik kizárólagos gazdasági övezet, csak egy 500 méteres biztonsági zóna. Ennek ellenére kínaiak úgy tekintenek szigeteikre, mintha lenne EEZ-jük. Ez már a fentebb említett, az UNCLOS sajátos ratifikációjának a hatása, melynek értelmében Kína úgy fogadta el a tengerjogi egyezményt, hogy az abban leírtak nem vonatkoznak a Dél-kínai-tengerre.

⁵² Voanews <https://projects.voanews.com/south-china-sea/recent/> (Utoljára letöltve: 2024. 03. 27.)

⁵³ Klemensits (2016) 1.

⁵⁴ Peragovics (2016) 2.

⁵⁵ UNCLOS V. rész 60. cikk

A szigetépítés kínai perspektívából egy normalizációs folyamat, mivel Kína olyan területeteket akar visszaszerezni, amelyek történelmileg hozzá tartoztak.⁵⁶ A nemzeti szuverenitáson kívül a másik cél az amerikaiak távoltartása lehet. Az USA több szövetséggel rendelkezik a régióban, a Kelet-kínai-tengeren ott van Tajvan és Japán (miattuk a Kelet-kínai-tengeri befolyás szinte teljesen ellehetetlenült Kína számára) és a Fülöp-szigetek is. A kínai partokhoz közel több amerikai erő is állomásozik a szövetséges államok területein, amely természetesen frusztrációt vált ki Pekingben, hiszen ez betolakodás a sajátjuknak tekintett érdekszférájukba.⁵⁷ Tehát Kína törekszik arra, hogy megtörje, avagy megnehezítse az amerikaiak befolyását.

Ha stratégiai szempontból nézzük meg a helyzetet, Kína számára kulcsfontosságú a Dél-kínai-tenger uralma az Egyesült Államokkal szembeni fellépés érdekében, mivel ez biztosítja a stabil kijutást a Csendes-óceánra. Hiszen egy esteleges fegyveres konfliktus a térségben, vagy a két nagyhatalom között, Kínának nem sok esélye lenne a Kelet-kínai-tengert igénybe venni. Tehát ennek a stratégiának része Kína folyamatos térnyerése a Dél-kínai-tengeren, amivel szépen lassan egyre nagyobb területet von ellenőrzése alá. Ahogy Ronald O'Rourke fogalmaz, ez a kínai „szalámitaktika”.⁵⁸ Amerikának nem érdeke Kínával nyílt konfrontációba kerülni és veszélyeztetni az amúgy is gyenge lábakon álló jó viszonyukat, ezért a délkelet-ázsiai szövetségesein keresztül próbálja kifejezni akaratát. Pénzügyi segítségeket nyújt az államok haditengerészeti és légierijének modernizálásához, ennek ellenére Vietnámon és a Fülöp-szigeteken kívül a többi állam nem támogatja az együttes fellépést Kínával szemben, mivel nem érdekük kiélezni a viszonyt a térségbeli geopolitikai nagyhatalommal.⁵⁹ Tulajdonképpen ezek a délkelet-ázsiai államok a két nagyhatalom rivalizálásának akaratlan résztvevői.

8. ASEAN

Az ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) – Délkelet-ázsiai Államok Szövetsége, tíz délkelet ázsiai állam kormányközi együttműködésén alapuló regionális szervezete. 1967. augusztus 8-án alapította Bangkokban Thaiföld, Indonézia, Malajzia, Szingapúr és a Fülöp-szigetek. A szervezet célja, hogy megszilárdítsa a régióban a békét a gazdasági, szociális és kulturális együttműködés erősítésén keresztül. A szervezethez időközben csatlakozó országok a Brunei Szultánátus, Vietnám, Laosz, Mianmar és Kambodzsa.

⁵⁶ Peragovics (2016) 4.

⁵⁷ Peragovics (2016) 5.

⁵⁸ O'Rourke (2015) 24.

⁵⁹ Klemensits (2016) 7.

Habár a térségben egyöntetűen posztkolonális államrendszerekről beszélhetünk, az országok vallásilag, gazdaságilag és demográfiailag is heterogének. A gyarmatosítás öröksége mély nyomot hagyott a térségben, ez az egyik jelentős oka annak is, hogy nem egy egységes jelleggel bíró térségről beszélhetünk.

A II. világháborút követően megindult a függetlenedési hullám (a régióban Thaiföld az egyetlen nem gyarmatosított állam). A hidegháborús időszak alatt a teljes szuverenitás csak látszólagos volt, hiszen fejlődő országok révén, a kétpólusú világrend sajátos időszakában kiszolgáltatottá váltak, és arra kényszerültek, hogy lavírozó politikát folytassanak a két oldal között.⁶⁰ Tették ezt úgy, hogy semmi esetre se köteleződjenek el teljesen bármelyik oldal mellett, mert gyarmati múltjuk miatt véletlenül sem akartak lehetőséget adni a külső hatalmak túlnyomó befolyására.

A délkelet-ázsiai államok tehát közös problémákkal szembesültek, melyeket közös célok útján akartak megoldani nyugati közbenjárás nélkül. Ide sorolhatjuk például a kínai befolyástól, és néhány államban a kommunizmus térnyerésétől tartó félelmet is. Ezeknek a félelmeknek a kézzel fogható hatása a kínai kulturális forradalommal és a vietnámi háborúval nyilvánult meg, melyek szintén arra ösztönözték a délkelet-ázsiai államokat, hogy jobb távol maradni a fegyveres konfliktusoktól, és inkább együttesen törekedjenek a régió békéjének a biztosítására.⁶¹

Az 1967-es ASEAN-deklarációban (Bangkoki Nyilatkozat) összefoglalták a szervezet céljait és felépítését. Ez az alapító okirat más hasonló dokumentumoktól különbözik, mert nem szigorú törvényi előírásokkal, vagy „formális működési mechanizmusok leírásával” kereste az egyetértést a felek között, hanem konszenzusos és informális keretek között.⁶² A Bangkoki Nyilatkozatban szintén erősen érezhető az érzékenység a szuverenitás sérthetetlenségére. A nyilatkozat már az első oldalon említést tesz arra, hogy külföldi tevékenység csak abban az esetben történhet a tagállamok határain belül, ha abba együttesen minden állam beleegyezik.⁶³ 1976-ban az első ASEAN-csúcson Balin megalapították a jakartai titkárságot, mellyel egyidejűleg határoztak a rendszeres legalább külügyminiszteri szintű találkozókról.⁶⁴ Ezenkívül aláírták a délkelet-ázsiai barátsági és együttműködési szerződést, amely egy biztonsági közösség szintjére emelte a szervezetet, de egyben kihangsúlyozta azt, hogy a cél

⁶⁰ Schmidt (2005) 4.

⁶¹ Rónaháti (2011) 135.

⁶² Rónaháti (2011)122.

⁶³ Bangkoki Nyilatkozat (1967)

⁶⁴ Az ASEAN egyezmény nyilatkozata (1976)

nem egy katonai szövetség létrehozása.⁶⁵ A szervezet 2003-ban végül három stratégiai alappillért állapított meg, amelyek együttműködésük alapját, és már jóval kiforrottabb célkitűzéseket határoztak meg: ASEAN Biztonsági- Politikai Közösség; Az ASEAN Társadalmi- Kulturális Közösség; és Az ASEAN Gazdasági Közösség.⁶⁶

Közös problémáik felismerése és a külső hatalmak felé fordulás helyett a regionális együttműködés útján való megoldások keresése vezetett el oda, hogy kialakulhatott ez a mára jól működő integrációs szervezet. Az ASEAN jelenleg az egyik vezető regionális szervezet a világon, mely Ázsia kiemelkedő gazdasági és biztonságpolitikai központjának számít. Emiatt jelentős befolyással van mind a térségi, mind a globális piacokra.

9. ASEAN és Kína kapcsolata

Alapvetően a térségben sok konfliktus mozgatórugója az a tény, hogy Kína az egész délkelet-ázsiai térséget hagyományos érdekszférájának tekinti. A kínai hegemoniára törekvéstől való félelem alapvető jellemzője az ASEAN államainak.

Kína számára a Dél-kínai-tenger védelemi politikai szempontból kritikusan fontos stratégiai régió. Robert D. Kaplan Kína helyzetét a Dél-kínai-tengeren az Egyesült Államok karibi térnyerésével hasonlítja össze. Állítása szerint az USA nagyhatalommá válása nem valósult volna meg a Karib-térség uralása nélkül. Jelenleg ez a helyzet áll fent a Dél-kínai-tengeren is. Ha Kína uralomra tud jutni, akkor komoly hozzáférést és befolyást tud szerezni a Csendes-óceán tágabb térségéhez, illetve a Malakka-szoroson keresztül az Indiai-óceánhoz.⁶⁷ A Malakka-szoros energiaellátás és kereskedelmi szállítmányozás miatt is rendkívül fontos része a régiónak. Azzal számos kutató egyetért, hogy Kína az Egyesült Államokkal folytatott regionális verseny miatt vált kifejezetten asszertív politikájúvá a dél-kínai-tengeri konfliktusban.⁶⁸

Természetesen ezt az eshetőséget az ASEAN, köztük Dél-kínai-tenger parti államai inkább elkerülnék, a nemzetközi jogban lefektetett szabályokat alkalmaznák. A Dél-kínai-tengeren a gyarmatosítás és az azt követő világháborúk kora rendezetlen határvitákat hagytak maguk után,

⁶⁵ Acharya (2003) 68.

⁶⁶ Rónaháti (2011) 127.

⁶⁷ Kaplan (2015)

⁶⁸ Zhang (2015) 60.

melyekre a térség békéjének, stabilitásának, gazdasági növekedésének és jólétének fokozása érdekében megoldásokat kellett találni.

A Dél-kínai-tenger kilenc vonásos vonalának bejelentése után hosszú ideig ezt az igényt elismerték a Dél-kínai-tengerrel határos országok és a nemzetközi közösség. Ez az elismerés, legyen az egyértelmű vagy hallgatólagos egyetértés, akkoriban semmiféle kérdést vagy tiltakozást nem váltott ki más országok részéről.⁶⁹ A változást, és a területi viták újbóli fellángolását az UNCLOS 1982-es aláírása hozta el. Az UNCLOS alapján több ASEAN tagállam is bejelentett igényét a Dél-kínai-tenger bizonyos részeire, ami lényegesen befolyásolta Kína hozzáállását a kérdéshez. Kína az UNCLOS 1996-os ratifikálását megelőzően kidolgozott egy sor, már az egyik előző fejezetben is említett⁷⁰ hazai törvényt, amelyek saját tengeri szuverenitását és jogait hivatottak alátámasztani nagyrészt az UNCLOS alapján.⁷¹ Ezenkívül Peking az UNCLOS ratifikálást megelőzően a '80-as és a '90-es években több agresszív lépést is tett a területek kontrolálása érdekében. Fegyveresen összezapott a vietnámi erőkkkel a Johnson (Chigua) Reef-en a Spratly-szigeteken 1988-ban, majd 1995-ben elfoglalta a Mischief Reef-et, amelyet a Fülöp-szigetek sajátjának tekintett és építkezésekbe fogott. Ezek az események heves regionális aggodalmakat váltottak ki.⁷²

Az 1990-es évek végére Kína mérsékeltebb politikára tért át az ASEAN országokkal való kapcsolatok javításának az érdekében. Az első nagyobb áttörést két év tárgyalás után a 2002-ben aláírt Deklaráció a Dél-kínai-tengeren követendő magatartásáról (Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea) (DOC.) hozta el. Ez a dokumentum a felek békéltetésére szolgált, az akkori területi feszültségek további fokozódását volt hivatott megakadályozni. A deklaráció a szigetviták békés rendezést a régió stabilitásának, gazdaságának és jólétének fokozása céljából tartja mérvadónak és a tengerjogi egyezmény betartását is szorgalmazta.⁷³ A deklaráció hangsúlyozta egy konszenzusos magatartási kódex megalkotásának szükségességét a Dél-kínai-tenger vonatkozásában. A dokumentumot Kína képviselőjében Vang Ji külügyminiszter-helyettes írta alá, tehát az abban foglaltak, bár jogi követelmények nélkül, de követendőek Peking számára.⁷⁴

⁶⁹ H. E. Cong (2020)

⁷⁰ Lásd: 10. oldal

⁷¹ Zhang (2015) 62.

⁷² Zhang (2015) 63.

⁷³ Nyilatkozat a Dél-kínai-tengeri Felek Magatartásáról (2002)

⁷⁴ Peragovics (2016) 69.

A 2002-es deklaráció felemás eredményeket hozott. Kína és az ASEAN között a párbeszéd valóban létrejött, viszont a rendezetlen viták nem váltak kámforrá. A Dél-kínai-tenger fenekén található olaj- és gázmezők és a gazdag halállomány folyamatos feszültségek kiváltói maradtak. Az olaj- és gázmezők becslések szerint Kína tartalékainak egyharmadát is jelenthetik.⁷⁵ Kína aggodalmait erősödéséhez vezetett az, hogy több ASEAN állam kötött megállapodást nyugati, indiai és orosz olajvállalatokkal, amik a Dél-kínai-tenger vitáját még érzékenyebbé és bonyolultabbá tették Kína számára a kezelés szempontjából.⁷⁶

Az évek során számos kínai jogász felismerte, hogy a jelenlegi nemzetközi jogban és joggyakorlatban Kína történelmi jogokat hangsúlyozó érve nem fogja megállni a helyét, és egy jogvitában előnytelen helyzetbe hozhatja őket.⁷⁷ Ez a felismerés különösen 2016-ban erősödött meg, amikor Kína pert vesztett a Fülöp-szigetekkel szemben. 2013-ban a Fülöp-szigetek kezdeményezte az eljárást Kína ellen, anélkül, hogy előzetesen konzultált volna a többi ASEAN-tagállammal. Kína már az elejétől fogva elzárkózott az üggyől, azt állítva, hogy a hágai Állandó Választottbíróóság nem rendelkezik joghatósággal szuverenitásról szóló ügyben.⁷⁸ A végső ítéletet 2016-ban hozta meg a Választottbíróóság, ahol kimondták, hogy Kínának nincsen történelmi joga a dél-kínai-tengeri területekhez, és a mesterséges szigetek építésével megsértette Fülöp-szigetek kizárólagos gazdasági övezethez fűződő jogait. Kína az ítéletet visszautasította, törvénytelennek és semmisnek nyilvánította, azonban hangsúlyozta, hogy a fennálló vitákat békés úton szeretnék rendezni.

A térségben egyébként működni látszik a békés vitarendezés mechanikája, nem fenyeget nagy kiterjedésű fegyveres konfliktus. A Kínai Népi Felszabadító Hadsereg szóvivőitől néha olvashatunk kemény és offenzív kijelentéseket, de a kínai kutatók és döntéshozók többsége elismeri, hogy a katonai erő alkalmazása nem hoz életképes megoldást a vitában.⁷⁹

Kína tehát az 1990-es évek óta aktívan részt vesz az ASEAN országok többoldalú kapcsolataiban. Ennek a stratégiának két fő prioritása lehet, hogy (1) a régióban fenntartsa a stabilitást és ezzel a gazdasági fejlődést is segítse, illetve, hogy (2) az ASEAN tagállamok ne más nagyhatalom felé forduljanak. A kínai hozzáállást mégis ambivalensnek mondhatjuk, mivel bár igaz az, hogy Kína részt vesz a multilaterális tárgyalásokban az ASEAN-nal, mégis több megnyilvánulást tett arra, hogy a kérdéseket bilaterális úton szeretné megoldani. Kína négy

⁷⁵ Yang (2012)

⁷⁶ China's Ocean Development Report (2010) 43.

⁷⁷ Zhang (2015) 64.

⁷⁸ Pichel (2017)

⁷⁹ Zhang (2015) 65.

parti állammal áll határvitában az ASEAN berkein belül, számára nem érdek, hogy azon országok melyek nem érintettek ezekben a kérdésekben, részt vegyenek a rendezésükben.⁸⁰

Kína érzékenyen kezeli azokat a helyzeteket is, amikor az ASEAN államai közös nyilatkozatot adnak ki egy olyan kérdésben mely Kínát is érinti. Egy ilyen helyzet volt, amikor 2012-ben az ASEAN Miniszterek Értekezletén 45 év után először nem adnak ki közös nyilatkozatot a tagállamok, mert nem tudtak megegyezni, hogy a dél-kínai-tengeri problémák szerepeljenek-e benne. A tervezet említette a Fülöp-szigetek tiltakozásait a kínai paramilitáris hajók Scarborough atollra történő telepítése ellen, valamint Vietnám tiltakozását Kína bejelentése ellen, miszerint olyan olajmezőket tervez hasznosítani, amelyek Vietnám Kizárólagos Gazdasági Övezetén belül helyezkednek el.⁸¹ Ebben az évben Kína közeli szövetségese, Kambodzsa volt a soros elnök, amely makacsul ellenállt egy olyan közös kommuniké kiadásának, amely kínai érdekeket sérthet.⁸²

10. Code of Conduct

2012 januárjában az ASEAN államai és Kína vezető tisztviselői megkezdték a tárgyalásokat a konfliktusok rendezésére. A 2002-es DOC. irányelveinek az elfogadása arra ösztönözte azt ASEAN tisztviselőket, hogy elgondolkozzanak azon, hogyan hajtják végre azt a záradékát, miszerint egy konszenzusos magatartási kódexet kell elfogadni a Dél-kínai-tengerről. A Fülöp-szigetek által kidolgozott tervezettel, a tagállamok megkezdték a vitákat azzal a szándékkal, hogy közös álláspontra tudjanak jutni, mielőtt Kína elé terjesztik azt.⁸³ A tervezet megszövegezését az e célból felállított speciális munkacsoportok hét találkozó után elvégezték, és átadták külügyminiszteri jóváhagyásra. A külügyminiszteri tanács 2012. július 9-én Phnom Penhben egyhangúan jóváhagyta a magatartási kódex javaslatát, így készen állt, hogy a tárgyalásokat a kínai kollégákkal folytassák.⁸⁴

Ezzel egyidőben a tagállamok külügyminiszterei kihirdettek hat alapelvet a Dél-kínai-tenger ügyébe. Az alapelvekben megerősítették elköteleződésüket a DOC.-ban foglaltak teljes végrehajtásához, a Code of Conduct tárgyalások korai befejezéséhez, a nemzetközi jog által

⁸⁰ Zhang (2015) 74.

⁸¹ Tahyer (2020) 46.

⁸² Thayer (2013)

⁸³ Thayer (2020) 46.

⁸⁴ Thayer (2020) 46.

általánosan elismert elvek teljes tiszteletében tartásához, ideértve az ENSZ Tengeri Jogi Egyezményét is, illetve az erő és erőszak alkalmazásának az elutasításához.⁸⁵

2014-ben a 12. ASEAN-Kína csúcstalálkozón a két fél először tárgyalta a Code of Conduct jellegét, valamint megközelítéseit. Ámbár ezek a fejlemények azt sugallták, hogy a tárgyalások gördülékenyen haladnak, és a felek gyorsan kompromisszumra fognak jutni, mégsem ez történt. Az ASEAN államok gyorsan pontot szerettek volna tenni a Dél-kínai-tenger ügye végére, és sürgették Kínát a döntésben. Az ülésen a felek megállapodtak egy Dél-kínai tengeri forródrót létrehozásában, a jövőbeli incidensek elkerülése érdekében.⁸⁶

2016 június 14-én Kunmingban rendezték meg az ASEAN és Kína közötti külügyminiszteri találkozót. Ez a találkozó egy hónappal a hágai döntéshozatal, a Fülöp-szigetek által kezdeményezett per ítélete előtt került megrendezésre, ezáltal nagy figyelem hárult a Dél-kínai-tenger kérdéseire. A találkozó végén az ASEAN miniszterek közös sajtónyilatkozatban aggodalmukat tervezték kifejezni a magatartási kódex kidolgozásának lassú haladására, és felhívták Kína figyelmét, hogy ennek kellett volna lennie a találkozó fő prioritásának. Kínai nyomásra Laosz és Kambodzsa blokkolta a nyilatkozatot.⁸⁷ Malajzia, Fülöp-szigetek és Vietnám végül egyenként saját hazai médiájukban jelentették meg a nyilatkozatot.⁸⁸ A kínaiakat azonban a közös nyilatkozat terve felháborította, arra hivatkoztak (nem először), hogy a Dél-kínai-tenger területi vitái bilaterális ügyek, amelyeknek nincs helyük az ASEAN és Kína között folytatott párbeszédben.⁸⁹

2017-ben végül sikerült megállapodásra jutni, és a felek megegyeztek a magatartási kódex keretrendszerében, amely általánosságban felvázolta, hogy milyen rendelkezésekből fog állni a megállapodás. Ezt az ASEAN egy hatalmas sikernek könyvelte el, és akkor egy nagy lépést jelentett a Code of Conduct megvalósulása felé.⁹⁰ 2018. augusztus 18-án az ASEAN tagok és Kína külügyminiszterei megegyeztek a Single Draft South China Sea Code of Conduct Negotiating Text (SDNT.) elfogadásáról, amely a magatartási kódexről szóló jövőbeli kiindulópontjaként szolgált.⁹¹ Érdekesség viszont, hogy maláj javaslat alapján az általános rendelkezéseket tartalmazó szakaszba beleillesztettek egy megállapítást, miszerint a Code of

⁸⁵ Az ASEAN külügyminiszterek nyilatkozata (2012)

⁸⁶ Joint Statement on The Application of The Code for Unplanned Encounters at Sea in The South China Sea (2016)

⁸⁷ Thayer (2016)

⁸⁸ Thayer (2020) 48.

⁸⁹ Thayer (2020) 48.

⁹⁰ Joint Press Briefing on the 14th ASEAN-China Senior Officials' Meeting on the Implementation of the Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea (2017)

⁹¹ Thayer (2018)

Conduct nem érinti, és nem szándékozik foglalkozni a Dél-kínai-tengeren hosszú ideje fennálló tengeri határvitákkal, hanem ezeket a feleknek az UNCLOS tükrében kell megoldania.⁹²

Az SDNT. öt fő kérdéssel foglalkozik. Az első ilyen a földrajzi hatályokkal, vitarendezéssel, együttműködési kötelezettségekkel, a harmadik felek szerepével, és a végleges kódex jogi státuszával. Több nem egyértelmű és problémás pontot is találhatunk ezekkel kapcsolatban. Számos javaslat érkezett a földrajzi határok definiálására, a közös az volt bennük, hogy az ASEAN elvárja, hogy a kódex kiterjedjen Kína kilenc vonásos vonalára. Ezt Peking folyamatosan akadályozza, ezért a dokumentum nem nyilatkozik pontosan a földrajzi hatályokról.⁹³

A tárgyalások révén tisztán látszik, hogy Kína a Code of Conduct-tal próbálja elérni azt, hogy kizárja a térségből a nem regionális hatalmakat. Például a tengeri gazdasággal kapcsolatban javaslatot tettek arra, hogy a partmenti államok ne végezhessenek együttműködést más régiók országaival a Dél-kínai-tengeren.⁹⁴ Ezzel Kína gyakorlatilag arra próbálja rákényszeríteni a partmenti államokat, hogy kizárólag kínai energetikai vállalatokkal működjenek együtt.

A javaslatok alapján a Code of Conduct jogi státusza sem teljesen egyértelmű, csak egy vietnámi javaslat utal arra, hogy ez egy jogi kötelezettségekkel járó dokumentummá fog fejlődni. Az SDNT. szövege rengetegszer hivatkozik nemzetközi jogi megállapodásokra, mégsem említi azt, hogy haladéktalanul teljesítsék a Hágában hozott határozatokat Kínával szemben.⁹⁵ Továbbá meghatározták, hogy az elfogadás előtt három olvasaton kell átmennie az egyezménynek.

11. A Code of Conduct realitásai

2019-ben a Code of Conduct első megtárgyalásán a felek megegyeztek abban, hogy három év alatt befejezik a tárgyalásokat.⁹⁶ Ezt az ígéretet nem sikerült betartani és a tárgyalások jelentősen lelassultak. Igaz, ebben közre játszott a globális koronavírus járvány, melyek igencsak lekötötték a dél-kelet-ázsiai országok döntéshozóit. Kína magatartása nem változott a Dél-kínai-tengert illetően. A Paracel-szigeteket és a Scarborough atollt gyakorlatilag teljesen a saját ellenőrzése alá vonta, valamint befejezte a Spartly-szigetek feltöltéseit és militarizálását

⁹² Pedrozo (2021) 944.

⁹³ Pedrozo (2021) 946.

⁹⁴ Thayer (2020) 51.

⁹⁵ Thayer (2018)

⁹⁶ Guzman (2019)

is.⁹⁷ Ezek után bárki jogosan felteheti a kérdést, hogy Kínának milyen érdekeltsége van egy magatartási kódex létrehozásában azon kívül, hogy a saját érdekeinek a megerősítésére használja azt, és az ASEAN országokat még jobban magához láncolja.

2023. július 13-án megtörtént a Code of Conduct második megtárgyalása, amely szintén nem hozta el a várva várt áttörést. Annak ellenére, hogy a tengeri területi atrocitások még mindig folyamatosak a térségben, nem sok figyelmet szentelnek nekik, azokat egyfajta tabuként kezelik. Kína még mindig makacsul ragaszkodik a kilenc vonásos vonalhoz és valószínűtlen, hogy erről lemondjon, miután hét év után újonnan megerősítette, hogy nem tartja magára nézve kötelezőnek a hágai döntést.⁹⁸ A legfőbb probléma még mindig ugyanaz, mint korábban, a kódexnek nincs jogi státusza, ezzel a kódex alapvételait megszegő felek is szabadon cselekedhetnek. Ezek alapján érdemleges előrelépés ismételten nem történt, és a tárgyalások még évekig elhúzódhatnak mielőtt végleges megállapodás születhetne.

Talán ennek a csalódott felismerésnek a következménye az is, hogy Fülöp-szigetek elnöke, Ferdinand Bongbong Marcos Jr. 2023. november 20-án azt a kijelentést tette, hogy készen áll a többi part menti állammal egy új Code of Conduct kidolgozását megkezdeni, Kína kihagyásával.⁹⁹ Ez a kijelentés nem sok realitással kecsegtet, de érezteti a felek frusztrációját a tárgyalások lassú haladása miatt.

12. Összegzés

A Dél-kínai-tengeri területi viták több évtizede rendezetlenek, amelyre a jövőben sem látszik konszenzusos megoldás. A Code of Conduct egyezkedései is gyengék ahhoz, hogy ezen változtassanak, mindaddig, amíg nem helyezik erős jogi alapokra, egy jogi kötőerővel rendelkező dokumentum elfogadása azonban több mint kétséges. Ami látszik, hogy a térségben Kína akarata jelentős mértékben érvényesül. Kína regionális hatalomként jelenleg elengedhetetlen fontosságú entitás a környező államok számára, és ez egyértelműen érezhető megosztottságot hoz el még az ASEAN berkein belülre is. A Kínával fennálló területi viták ellenére a „két leghangosabb fél”, Vietnám és Fülöp-szigetek sem zárkozhat el teljesen Kínától, kénytelenek egyfajta egyensúlyt keresni, hogy megőriznék gazdasági és politikai kapcsolataikat.

⁹⁷ Pedrozo (2021) 950.

⁹⁸ Storey (2023)

⁹⁹ Peng (2024)

Arra a kérdésre tehát, hogy a Code of Conduct képes-e valós hatást létrehozni a térségben a válasz az, hogy ilyen formában nem, hiszen már az is kétséges, hogy ez a dokumentum egyáltalán el fog-e készülni. A legrealisabb forgatókönyv a Kína által preferált bilaterális megegyezések lehetnek. Kína regionális erőfölényéből nem fog engedni, és az is elég valószínűtlen, hogy elfogadjon egy számára előnytelen megállapodást. Ennek okát tulajdonképpen már nem is a regionális versenyben kell keresnünk, hanem leginkább Kína legnagyobb vetélytársával, az Egyesült Államokkal való „harcában”. Ha Kína területeket vagy befolyást vesz a Dél-kínai-tengeren, azt a legtöbb esetben „Amerika” javára veszt el, ez pedig nem áll szándékában. A sárkány bajuszát az amerikaiak sem szeretnék meghúzni, ez abból is látszik, hogy az Egyesült Államok nyíltan nem foglalt állást a területi vitákat illetően. Ameddig az ASEAN országai kerülgetik a forró kását, addig Kína szépen lassan minden területet elfoglal és az Egyesült Államokhoz hasonlóan kialakítja a saját tengeri stratégiai biztonsági zónáját.

Kína négyezer éves civilizációja során mindig is szárazföldi hatalomnak számított, ezáltal kevés figyelmet szenteltek a tengeri határaiknak. Úgy tűnik a kínaiak tanultak a hibáikból, és véletlenül sem kívánnak több tengeri inváziót megélni.

Felhasznált irodalom

Acharya, Amitav (2003): *Constructing a security community in Southeast Asia: ASEAN and the problem of regional order*, Routledge, London, New York

Aguda, Henry és Arellano-Aguda, Jesusa Loreto Abiad (2009): *The Philippine Claim over the Spratly Group of Islands: An Application of Article 76 of the UNCLOS* In: The Philippine Law Journal, 83(3), <https://www.scribd.com/document/177452655/PLJ-Volume-83-Number-3-03-Henry-Rhoel-R-Aguda-Jesusa-Loreto-a-Arellano-Aguda-The-Philippine-Claim-Over-the-Spratly-Group-of-Islands#> (Utoljára letöltve: 2024. 03. 24.)

Asia Maritime Transparency Initiative, Malaysia Island Tracker <https://amti.csis.org/island-tracker/malaysia/> (Utoljára letöltve: 2024. 03. 24.)

Az ASEAN külügyminiszterek nyilatkozata (2012): Statement of The ASEAN Foreign Ministers, Phnom Penh, 2012 július 20. <https://www.asean.org/wp-content/uploads/images/AFMs%20Statement%20on%20the%20Principles%20on%20SCS.pdf> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Az ASEAN-egyezmény nyilatkozata (1976): The Declaration of ASEAN Concord, Bali, Indonesia, 1976 február 24. <https://asean.org/the-declaration-of-asean-concord-bali-indonesia-24-february-1976/> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Bangkoki nyilatkozat (1967): The ASEAN Declaration (Bangkok Declaration) Bangkok 1967 augusztus 8. <https://agreement.asean.org/media/download/20140117154159.pdf> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Bruhács, János (2011): *Nemzetközi Jog II.*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs

Buszynski, Leszek (2015): *The South China Sea Maritime Dispute, Political, legal and regional perspectives.* (szerk): Leszek Buszynski, Christopher B. Roberts, New York

China's Ocean Development Report (2010) In: 海洋出版社 (Ocean Press), Peking. https://wenku.baidu.com/view/5de1b02a453610661ed9f4cd.html?fr=xueshu_top&_wkts_=1704892419444&needWelcomeRecommand=1 (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Elferink, Alex (2001): *The Islands in the South China Sea: How Does Their Presence Limit the Extent of the High Seas and the Area and the Maritime Zones of the Mainland Coasts?*, In: Ocean Development & International Law, Vol. 32, No. 2, Oldalszámok: 169-190.

Gao, Zhiguo és Jia, Bing Bing (2013): *The Nine-Dash Line in the South China Sea: History, Status, and Implications*, In: The American Journal of International Law , Vol. 107, No. 1, Cambridge University Press, Oldalszámok: 98-124.

Griffiths, Rudyard (2015): Kaplan, Robert D.: ‘The South China Sea is to China what the Greater Caribbean was to the United States’, The Globe and Mail, 2015 június 19. <https://www.theglobeandmail.com/opinion/munk-debates/robert-d-kaplan-the-south-china-sea-is-to-china-what-the-greater-caribbean-was-to-the-united-states/article25039063/> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Guzman, Luchi de (2019): *ASEAN targets completion of Code of Conduct within three years*. CNN Philippines, 2019 november 4. <https://www.cnnphilippines.com/news/2019/11/4/asean-china-code-of-conduct-south-china-sea.html> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

H. E. Cong, Peiwu (2020): *The History and Reality of the South China Sea Issue*, http://ca.china-embassy.gov.cn/eng/sgxw/202009/t20200913_4615002.htm (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

<https://projects.voanews.com/south-china-sea/recent/> (Utoljára letöltve: 2024. 03. 24.)

Joint Press Briefing on the 14th ASEAN-China Senior Officials’ Meeting on the Implementation of the Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea(SOM-DOC) <https://asean.org/wp-content/uploads/2021/09/14th-SOM-DOC-Co-Chairs-Joint-Press-Briefing-Remarks-As-delivered-18-May-amen.pdf> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Joint Statement on The Application of The Code for Unplanned Encounters at Sea in The South China Sea (2016) <https://asean.org/joint-statement-on-the-application-of-the-code-for-unplanned-encounters-at-sea-in-the-south-china-sea/> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Kisvári, Tamás alezredes (2020): *Kína lépései a hadászati egyensúly megváltoztatására a Dél-kínai-tenger térségében*. In: Haderőszervezés, -fejlesztés, Vol. 2020/6, Oldalszámok 32-43.

Klemensits, Péter (2016): *Kína építkezései a Spartly-szigeteken. A Dél-kínai-tengeri konfliktus egy újabb fejezete*. In: Hadászati Szemle Vol. 2016/ 4.

Law on the Exclusive Economic Zone and the Continental Shelf of the People's Republic of China (1998): https://www.un.org/depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/chn_1998_eez_act.pdf (Utoljára letöltve: 2024. 03. 24.)

Li, Kaisheng (李开盛) (2011): *南海地图上的“九段线” (A „kilenc vonásos vonal” a Dél-kínai-tenger térképén)* In: 百科知识 (A tudás enciklopédiája), China Publishing Media Corporation, Peking, Oldalszámok: 34-36.

Medina, Christine Pichel (2017): *Legal Victory for the Philippines against China: A Case Study*, Geneva Graduate Institute, Global Challenges Issue 1. <https://globalchallenges.ch/issue/1/legal-victory-for-the-philippines-against-china-a-case-study/> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Ministry of Foreign Affairs Malaysia (2023): *Malaysia's position on the South China Sea*, Putrajaya <https://www.kln.gov.my/web/guest/-/malaysia-s-position-on-the-south-china-sea> (Utoljára letöltve: 2024. 03. 24.)

Nyilatkozat a Dél-kínai-tengeri Felek Magatartásáról (2002): The Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea 2002. Phnom Penh, <https://asean.org/declaration-on-the-conduct-of-parties-in-the-south-china-sea-2/> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Palatino, Mong (2010): *Aquino's Spratly Islands Call* <https://web.archive.org/web/20190415063832/https://thediplomat.com/2010/11/aquinos-spratly-islands-call/> (Utoljára letöltve: 2024. 03. 24.)

Park, Choon-ho (1983): *East Asia and the Law of the Sea*. Seoul National University Press, Seoul

Pedrozo, Raul (2021): *Is a South China Sea Code of Conduct Viable?*, In: *International Law Studies* Vol, 97. Stockton Center for International Law, Stockton. Oldalszámok: (937-955)

Peng, Nian (2024): *Marcos' new code of conduct for the South China Sea is a non-starter*, East Asia Forum, 2024 január 2. <https://www.eastasiaforum.org/2024/01/02/marcos-new-code-of-conduct-for-the-south-china-sea-is-a-non-starter/> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Peragovics, Tamás (2016): *Új status quo a Dél-kínai-tengeren? Kína mesterségsziget-építésének hatásai a régió biztonságára*. In: *Nemzet és Biztonság* 2016/3, Oldalszámok: (58-74) https://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/nb_2016_3_06_peragovics_tamas_-_uj_status_quo_a_del-kinai-tengeren-a_mestersegessziget-epites_hatasai.pdf (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Rónaháti, Cecília (2011): *Nagyhatalmi stratégiák összecsapása Délkelet-Ázsiában – globalizáció versus regionalizmus a poszt-bipoláris korszakban*. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest.

Rourke, Ronald (2015): *Maritime Territorial and Exclusive Economic Zone (EEZ) Disputes Involving China: Issue for Congress*. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA624220.pdf> (Utoljára letöltve: 2024. 03. 24.)

Satyawan, Ignatius Agung (2018): *The diplomacy of scientific research in the South China Sea: the case of joint oceanographic marine scientific research expedition between Vietnam and the Philippines*. IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci. 129. <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1755-1315/129/1/012024/pdf> (Utoljára letöltve: 2024. 03. 24.)

Schmidt, Péter (2005): *A Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége* (<https://mek.oszk.hu/02600/02686/02686.htm>) (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Storey, Ian (2023): *The Code of Conduct for the South China Sea: Movement in lieu of Progress*, Fulcrum, 2023. július 20. <https://fulcrum.sg/the-code-of-conduct-for-the-south-china-sea-movement-in-lieu-of-progress/> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Thayer, Carl (2016): *Revealed: The Truth Behind ASEAN's Retracted Kunming Statement*. The Diplomat, 2016 június 19. <https://thediplomat.com/2016/06/revealed-the-truth-behind-aseans-retracted-kunming-statement/> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Thayer, Carl (2018): *A Closer Look at the ASEAN-China Single Draft South China Sea Code of Conduct*, The Diplomat, 2018. augusztus 3. <https://thediplomat.com/2018/08/a-closer-look-at-the-asean-china-single-draft-south-china-sea-code-of-conduct/> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Thayer, Carlyle (2013): *Code of Conduct in the South China Sea Undermined by ASEAN Disarray*, U.S. Naval Institute, 2013 július 18. <https://news.usni.org/2012/07/18/code-conduct-south-china-sea-undermined-asean-disarray> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Thayer, Carlyle (2020): *ASEAN, China, and the Code of Conduct*. In: Leszek Buszynski, Do Thanh Hai (szerk.): *From a Regional Maritime Dispute to Geo-Strategic Competition*, Routledge, New York. Oldalszámok: (43-59)

The Cairo Declaration (1945): <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/cairo-declaration> (Utoljára letöltve: 2024. 03. 24.)

Voanews (2023): „Indonesia to Drive Talks Over Disputed South China Sea”.
<https://www.voanews.com/a/indonesia-to-drive-talks-over-disputed-south-china-sea-/6948162.html> (Utoljára letöltve: 2024. 03. 24.)

Wu, Shicun (吴士存) (2001): *南海问题文献汇编* (Dokumentumgyűjtemény a dél-kínai-tengeri kérdésről) 海南出版社 (Hainan kiadó)

Xue, Guifang (2008): *China and the Law of the Sea: An Update*, In: International Law Studies, Vol. 84., Oldalszámok: 97-110.

Yang, Guanghai (杨光海) (2012) *论中国在南海问题上的国家利益* (Kína nemzeti érdekei a Dél-kínai-tengeren) In: 新东方 (The New Orient) 2012 (6) Peking, Oldalszámok: (10-16)
<https://d.wanfangdata.com.cn/periodical/xindf201206003> (Utoljára letöltve: 2024. 01. 10.)

Zhang, Jian (2015): *China's South China Sea policy: Evolution, claims and challenge*, In: Buszynski, Leszek és Roberts, Christopher B. (szerk): *The South China Sea Maritime Dispute: Political, legal and regional perspectives*, Routledge, London; New York, Oldalszámok: 60-82.

Zou, Keyuan (2001): *Historic Rights in International Law and in China's Practice*, In: *Ocean Development & International Law*, Vol. 32, No. 2, Oldalszámok: 149-168.

中国南海九段线的历史来历 (A dél-kínai-tengeri kilenc vesszős vonal története)
https://wenku.baidu.com/view/1e7d8ecba1c7aa00b52acb02.html?fr=search-rec-1&_wkts_=1687078929019&wkQuery=%E4%B9%9D%E5%86%B2%E7%BA%BF%E7%9A%84%E5%8E%86%E5%8F%B2 (Utoljára letöltve: 2024. 03. 24.)

Ábrajegyzék

1. ábra Konfliktust okozó sziget csoportok. Forrás: https://danubeinstitute.hu/en/blog/amerikai-kinai-incidens-a-del-kinai-tengeren	5
2. ábra Az 1935-ben kiadott térkép Forrás: https://www.researchgate.net/figure/The-1935-map-of-Chinese-Islands-in-the-South-China-Sea-Source-Chinese-ROC-government_fig2_272931746 ..	6
3. ábra Az 1947-ben kiadott térkép Forrás: https://www.researchgate.net/figure/Map-of-location-of-the-South-China-Sea-islands-Ministry-of-the-Interior-of-the-Republic_fig2_335573539	7
4. ábra Területi követelések Forrás: https://projects.voanews.com/south-china-sea/	11
5. ábra Vietnám területi követelései Forrás: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Water_claims_of_Vietnam.jpg	12
6. ábra A Kalayaan szigetcsoport. Forrás: https://www.researchgate.net/figure/The-map-of-the-Philippines-indicating-the-location-of-Kalayaan-Island-Group-left-	13
7. ábra Malajzia területi igényei. Forrás: https://projects.voanews.com/south-china-sea/recent/	15